

UDARAC POD PRAVIM UGLOM

(Dorte Nors: *Posle udarca*, preveo s danskog Radoš Kosović, Štrik, Beograd, 2019)

I pri letimičnom pregledu aktuelne književne produkcije sasvim je jasno da u savremenoj danskoj književnosti postoje pisci koji stvaraju dela izuzetno visokog kvaliteta, koja stoje rame uz rame s delima pisanim na mnogo raširenijim i dominantnijim jezicima nego što je danski, kojim govori oko pet miliona ljudi. Lone Herslev, Naja Marija Ajd, Sulajma Hen, Jens-Martin Eriksen, Karsten Jensen, Hans Oto Jorgensen, Henrih Jul Jensen, Line-Marija Long, Kristijan Bang Fos, Jusi Adler-Olsen, Mikel Torup, Jan Sonergor, Ada Djerup, Harald Vetman, Morten Ramsland, Lone Herslev, Kirsten Torup, Kristijan Himelstrup... samo su neki od savremenih danskih autora i autorki, različitih generacija i poetika, s čijim delima su – najpre zahvaljujući agilnim izdavačima, prevodiocima i promoterima danske savremene književne scene – čitaoci iz Srbije imali prilike da se upoznaju prethodnih godina. Kada je reč o kontroverznoj sintagmi – *mali jezici*, upravo je slogan: *Mali jezici pišu veliku književnost* uzet za lajtmotiv festivala koji je onomad održan u organizaciji izdavačke kuće Štrik, a koja je u srpsku književnost, između ostalih, uvela i Dorte Nors (1971), jednu od najsnažnijih i najoriginalnijih glasova savremene danske književnosti, čijoj kolekciji kratkih priča *Posle udarca* posvećujemo ovaj članak. Prošle godine je Štrik objavio roman Dorte Nors *Retrovizor, rame žmigavac*, koji se našao u najužem izboru za nagradu *Međunarodni Buker 2017*, potom je ove godine objavljena njena zbirka priča *Posle udarca*, koja je osvojila prestižnu Nagradu „P. U. Enkvist“, a izdavač već najavljuje i novi roman *Mini je potreban prostor za vežbu*, sve u prevodu Radoša Kosovića, dobitnika nagrada „Miloš N. Đurić“ i „Aleksandar I. Spasić“ za prevodilaštvo.

Zbirku priča *Posle udarca* čini petnaest kratkih priča, ne dužih od nekoliko stranica. Raspon tema i motiva je zamašan, ali se ipak može reći da je Nors najviše zaokupljena iščitavanjem materijalno-fizičkih ili psihološko-emotivnih tragova koji ostaju nakon udarca. Književni junaci Dorte Nors, sa vrlo vešto izraženim unutrašnjim i spoljašnjim crtama, često završavaju izbačeni iz ravnoteže. Pripovedački postupak za kojim ova autorka najčešće poseže u teoriji se naziva *račvastim narativom*. Svetovi Dorte Nors se nadmeću i prelaze sopstvene granice, ali iako u meandriranim, sporednim pričama variraju događaji, likovi, vremena i mesta, ti sukcesivni svetovi se međusobno ne sukobljavaju, jer svi zajedno pripadaju jednom mnogo većem i univerzalnijem svetu. Zbog toga sve ove priče – koje teku poput brzih planinskih reka u koje se ulivaju mnoge pritoke – predstavljaju pravi izazov za čitaочеvo razumevanje.

U naslovnoj priči iz zbirke *Posle udarca* naratorka, koja pred ogledalom zagleda modricu na desnoj ruci koju joj je napravio partner, u glavnu priču o nasilju ubacuje sporedne priče: o ocu koji nijednom nije došao da je poseti u bolnici kada je pala s bicikla i povredila se, jer nije podnosio miris bolnice; ili o bratu čije je erotske časopise čitala dok je on igrao fudbal i razmišljala o tome da li treba mnogo voleti muškarca da bi se ta stvar stavila u usta i da li muškarac mnogo voli svoju stvar kad smatra da treba da je stavlja devojci u usta; ili o muškarcu iz njenog rodnog grada koji je išao naokolo i gurao ud u ograde i prtljažnike na biciklima; ili o svom radu s decom s psihičkim problemima i teškoćama u učenju od kojih su mnogi dobili batine ove ili one vrste; ili o crtežima u bo-jankama kojima se silno oduševljavala u detinjstvu. Zapravo, glavna priča je ona o njoj kao žrtvi i njenom nasilnom muškarcu, muškarcu-konturi koju treba obojiti i dati joj punoću, ali kako da ga oboji, a da ne pređe linije, dok je on krvnički tuče u hodniku, u dnevnoj sobi, kuhinji i spavaćoj sobi? „Možda ju je i zato udarao? Možda su masnice samo način da se boji preko linija? Možda ju je okrenuo, pritisnuo uz dušek i jebao otpozadi dok je plakala osećajući da su joj noge teške, da bi je takvim žvrljanjem učinio istinitijom i življom, a viđeno iz tog ugla je i ono što je ona potom učinila, dok je spavao, isto to, prelazak preko linija, svih skupa, iako rezultat koji leži kraj nje u mešavini krvi i jorgana na prvi pogled deluje svakako samo ne živo.“ Dakle, bez potrebe da mu se nacрта, u finalu ove uznemirujuće, *račvaste* priče čitalac svakako nalazi tačan odgovor na pitanje šta se dogodilo posle udarca.

Svih petnaest priča imaju svoje glavne i svoje sporedne priče, koje sve odreda autentično govore, kako je to precizno navedeno u izdavačkoj recenziji, o udarcima koje pojedincu, najčešće ženi, zadaju druga bića ili društvo. Književnica Jelena Lengold je u pogovoru odlično primetila da se Dorte Nors ne libi da nam „objasni da u korenu ljudskog bića postoji klica okrutnosti. Podjednako kao i klica straha. NJeni junaci često bivaju obični, neprimetni, moglo bi se čak reći i dosadni, do trenutka dok nešto u njima ne prepukne. Tada postaju okrutni, po sebe ili druge“. Te često neobjašnjive okrutnosti majstorski literarizuje danska spisateljica, čineći ih u svakom smislu nezaboravnim.

Taksativno nabrojano, priče Dorte Nors upečatljivo govore o beznađu, usamljenosti, melanholiji, nesnalaženju u savremenom, otuđenom svetu, nemogućnosti uspostavljanja pravih, čvrstih veza, pogrešnim izborima s kojima treba živeti ili o krhkom životu koji svaki čas može biti razbijen u paramparčad. Nors, recimo, pripoveda o čoveku koji postaje budista nakon što ga je žena ostavila i koji piše članak o prevarama kojima je svedočio kao autor govora za ministre; o razočaravajućem odnosu između dece i razvedenih roditelja; o paradajzu dvokilašu koji zbunjuje bogati danski par koji živi u NJujorku, njihovu čistačicu Meksikanku i albansku pralju; o licemernom ocu čiji život ne vredi pet para i kog se ćerka s pravom stidi; o pustoši i praznini koji ostaju nakon ljubavnog raskida; o glumici koja velegradsku depresiju zamenjuje drugom, ruralnom; o majci čiji se razum u priči raspršio poput magle...

Dorte Nors je napisala koherentnu i stilski besprekornu knjigu kratkih proza. Neki će čitaoci *Posle udarca* završiti u nokdaunu, a neki će doživeti *naglo probuđenje*, kao nakon učiteljeve prosvetljujuće ćuške. Malo ko će ostati ravnodušan nakon čitanja ovih kratkih priča koje udaraju poput Brajana Nilsena, jednog od najuspešnijih danskih boksera svih vremena, koji je od šezdeset šest mečeva izgubio samo dva. Dorte Nors je, poput njega, šampion kratke proze.